

משנה רימון

מתוך מכתב לחברי הלשכה בפריס

11.10.1948

אני חרש בשליחותי הזאת, אני מוסמך למסוד דברים לגבי המצב והתנאים בארצות השכנות ואף בארץ הזאת טרם הגעתי להרבה מקומות שיש בהם אפשרויות פעולה וקשרים, ובכל זאת כדאי להעלות דשמים ראשוניים.

קודם כל — באגב — נציגה לך — שבמהרה רבה חל גם על שאר הארצות, ביחוד

אחרי הפילוג אשתדק בחנוניס) הנוג עומרים במעט בראשית פעולתנו, קלימות רק התחלות צנועות. למעשה אין אף סניף בתנועה המסוגל לקיים את עצמו תקופה ניכרת ללא שליח. אין לנו אקטיבה מכוונת ועצמאית, השכבה היותר מפותחת נוללה מאד עקב העליה והפעולה בשטחים כלליים. הרבה תנאים חיצוניים בעוכרנו: אויב-ציונות רבה בק המכוונת מתוך השליה ופחד משתלכת בחלוח גדולה של הילדים בחוריהם, שאננות כללית וחוסר עידנות, נחשלות המחשבה הפוליטית וההשפעה המנונית של הסכיבה על שני גורמיה — הערכי הצרפתי. למרות כל זה האפשרויות גורלות: המצב האובייקטיבי, אם כי טרם חדר בכל מסקנותיו לחורע יהודי הארץ, נוד עליהם את הפתרון הציוני: הישוב היהודי גורל ביחס נכרכו יהודי בהכרח, והנוער נחן להשפעתו כשמוציעים אליו כגיל מתאים וביאנסטוכיות הדרושה. אבל מכל זה ממתבר שאין לנו כאן אפשרות לכנות על פעולות בזק (במרוקו, אחריו פרוצות ובמצב של דיכוי ממדי המצב שונה: שם אפשר להקיף המונים במהירות בכל מקום שאליו שליח מוגיע). יש כאן לפחות שלושה אוזרים המחייבים פעולה מתמדת של שליח שיעבור בתנועה הדרושה פעולה ממושכת — עד שסניפים אלה יהיו מוכשרים לפעולה עצמאית. אין אני כותב את הדברים האלה מתוך פסימיות, אבל אשלוח ביחס לקצב הפעולה והתוצאות עלולות רק להוליך לשגיאות פשיטת הפעולה ולאכזבות. מאידך צריך גם לדעת שהזמן דוחק. קודם כל מכהינה אויבקיטיביה, ועל זה אין להזכיר מילים. ומכהינה פנימית — מתקרבת תקופת המונופול של חנוענו בצפון-אפריקה לקיצה. במרכז אחר — באגליציה — קונסטנטיין — קיימת תנועת "ביחוד" חזקה ועליו עשה להקים שם תנועה משלנו מול העוכרה הזאת, וכמרכז שני — אודן — נעשים נסיונות לפעול כשכיל גורדוניה.

שאלת שליחותנו לצפון-אפריקה עומדת בחתיפות, בעוד חודש יחזור אלפד (אפרים צוד) וטרם קיבלנו כל ידיעה מי יחליפו. גם שוכו של אפרים פרידמן, אם כי לא עסק בחינוך, יחליש אותנו ויחזק קלפים בידי אחרים. כמיינוס יש לטפל בחתיפות בהגדלת המשלוח למרוקו ובהחלפת אלפד כאן. ביחס לתוניסיה אינני יודע את המצב במידה מספקת. שאלה כאוכה ומטרבכת כאן היא שאלת הדת. נכח הוא שלדרכ האמונה כאן שטחית וזה יחזק ענין של נהג וקיום מסורת מסוימת.

24.10.48

א) "המצב בתנועה": אם כי בסניפים העבודה הולכה ומתקדמת אין זה המצב בטוניס. בידיע לכם כשלוך הקליטה של הצפון אפריקאים התקם בעיקר בעולים מהעיר טוניס כי הם היו בעלי השכלה פחותה ויותר מפונקים מאשר יהודי הדרום. כשלוך קליטתם ישפיע על הנוער שלא נמצא בתנועה. אחרי שהצלתנו השנה להקים קאוד מודריכים יפה מאד על ידי הסמנוריונים השונים ועל ידי כך שהעלילנו את כל השכבה המודריכה הקודמת להשדח, אנו נתקלים בקשיים בניוס חברים חדשים לתנועה בגלל אותו הלך רוח שריכזתי ככד עליי. כמובן שאיננו נרתעים, ולאט לאט נשתלט על המצב. מידת מודירות ההשתלטות תושפע מהצלחת קליטתם. מטיפול דציוני בכעית הצפון-אפריקאים בארץ.

ב) "הנוכחות של אנבל-בשיי": חקייכר לא ערשה-הכל כדי להקל על קליטת אותם

צפון-אפריקאים. התוכנו מספיק גם כאן וגם אצלכם על הקמת הגרעין הזה. הוחלט בחיוב, וגם אם נגלית היום לרכו קבוצה של אוכלי כשר כהתחלה לגרעין הזה, יידע לי שעד היום ועדת העליה לא מצאה משק שיסכים לקבל את הגרעין בתנאים של מטבח כשר ושמירת שבת. לשם מה ההתלטה על הקמת הגרעין אם אין בכחה של התנועה להגשמה? חברים, יצירת הגרעין הזה גורלית להתפתחות סניפנו בדרום טוניסיה. אחרת לא יהיה להם איפה להקלט. ואם נמשיך עוד הרבה זמן בלי הגשמה, אנו עלולים, או יותר נכון אין ספק שיאבדו לנו. אני מזהיר אתכם פעם נוספת: סודר את הענין, אחרת שנים של עמל יודד לטמון. אני מקווה שקיבלתם את המבטק ששלחתי לועידת הקיבוץ. אנו גאים לקרוא כעתונים על ההכנות לועידה ואנו מחכים בקוצר רוח לדו"חים על הועידה עצמה. אנו מקוים שועידה זאת תביא הרבה תועלת ליתנו הגדול. הדל החזרת בעוד זמן מה הנה ומשה רימון יחליף אותה עד שיגיע השליח, יותר נכון השליחים, כפי שאני מקווה, למרוקו. שנינו נחכה כאן לכדאו של מחליפי שלא יכול לאחד כדאו והכנסתו לעבודה אנו מתכננים לחזור הביתה.

לעתים ותוקות, לכינוי קצו. ישנו צורך בשלושה סוגים של פיסומים:

- 1) עלון חודשי רציני, ברמה חינוכית אידיאלית.
- 2) חומר למדריכים בכל שטחי פעולתם החינוכית.
- 3) חומר אינפורמטיבי על הארץ, הקיבוץ, התנועה.

ברור לנו שאין בכוחנו אנו וכן גם בכוח שאר המשלוחות באוצרות איכות צורתית להריים את המשא הזה. בתנאי העבודה הנכחים שלנו לא נראה שנוכל לדאוג, אלא לפיסומים אינפורמטיביים לעתים מזומנות ומאידך אין לפסור את הלשכה מלהדאגה החינוכית-תרבותית לחטיבה הצרפתית בתנועתנו העולמית ההולכת וגדלה למספרה ובחשיבותה החסית (אין גם לשכוח שתנובר בעצמנו נפיל ללחיית-שומרים).

לאוצרות כנות תורכית, בולגרית ותמונית, השאלה הזאת, שיש לה חשיבות ממדרגה ראשונה כתנאי להצלחת פעולתנו, ביחוד לאור הולות בספרות הצינונית והתנועתית בצרפתית, לא תמצא את פתרונה אלא אם כן תיסול הלשכה האירופית על עצמה את התפקיד הזה ותספל בכל הוצאות חומר בצרפתית, הכשרה: בזמן האחרון הקימונו הכשרה צפון-אפריקאית במונרכיין אשר בצרפת וריכנו שם עד כה בשלושים חבר וחברה. זהו הנסיון הראשון של התנועה בהכשרה בהיקף קצת יותר רציני בתנאי חיים אנושיים. להכשרה הזאת נודעת חשיבות רבה לגבי התנועה גם כזה שתפקידה לגבש קבוצת חברים אשר כבואה ארצה אולי תהווה יסוד לגרעין צפון-אפריקאי שני; אבל לכלולנו היה כרוך שהצלחת ההכשרה מתנית בהחלט בהורכה של שליח לפחות במקומה הראשונה. גם לפני הדים ראשוניים שהגיעו משם קיימת סכנה חמורה שהכוחות הפנימיים של ההכשרה לא יוכלו להשתלט על בעייתיה ולשוות לה אופי מתוך תחוב. אין צורך להסביר מהרבה הסכנה שבכשלתן מפעל כזה בשביל התנועה כולה. בזמן קובלנו הכשחות שונות בענין הדרגת הכשרה, בתחילה שישנה גולמין ולאחרונה עמוס, אולם למעשה לא נתמלאה אף אחת מהן. לדעתנו השקולה עליכם למצוא פתרון מיידי לעניין, זהו ענין מעשי, קיים, הנוגע בגרעין חלוצי בעל ערך תנועתי רב, ולדעתנו עדיף הצורך הזה — לפחות באופן זמני — על דברים אחרים.

תקציב התנועה: גם לגבי התקציב המינימלי המוסכם מצד הלשכה בשביל התנועה כאן, אחס נמצאים בקביעות בפיגוריים. בשביל סמיני הקיץ לא קיבלו פרוטה וקימו אותו ממש בדרך נס. למעשה מקיימים את התנועה במידה לא קטנה על חובות ולא מגיעים לסיפוק צרכים חיוניים כמו למשל, מועדון בקאאבלאנקו, דבר שהיה יכול מיד להציל את היקף הפעולה שם באופן ניכר. בחנוכה אנתנו רוצים לקיים סמינרים ארציים קצרים בכל שלוש הארצות, אבל במצב הנוכחי אין בשום אופן לראות ביצד נובל לממנם, הנוט דורשים מכס שתקיימו את תקציבנו בהתמדה ובמלואו ומשלי שנצטרך ממיד להוריק לקראות ס.א.ס. כשהמיה מגיעים עד נפש. אגב, הגיעו הנה שמחות מזרות על חיסול הפעולה הכספית של הלשכה במגמה שהתנועות הארציות תקיימנה את עצמן. אנתנו תקווה שאין אלה שמעות כלתי מבוטסות, אחרת אין כל סיכוי לקיים כאן את פעולת התנועה בהיקף רציני, לא כל שכן להרחיבה בהתאם לצרכים.

ומצטמצם בעיקר בחוץ החיים, כמון: בשורת, שמירת שבת (כדוגמת שונות) וכו', מאשר ענין של השקפה מעמיקה. נכון גם שבהשפעה ממושבת של התנועה יכולים רבים להשתחרר מזה, אבל לצומת זאת במקומות רבים קשה, ואולי בלתי אפשרי, לחזור לחוץ הנועד (אם לא לדבר על כך שבמקומות שונים גם חדם של המבוגרים מספיק בריי לשים לאל כל אפשרות פעולה שלנו), אם נדבק לתנועה של אנטי-דתיות. ניסו עד כה לפתור את הקושי על ידי הנוסחה של סוכנות הדדית, שני משבחים בקיבוץ הצפון אפריקאי וכו', אבל נדמה לי שהנוסחה הזאת אינה עומדת במציאות החיים, והמציאות הנוצרת היא "עמידה דתיים על נפשם" מול ההשפעה ונסיון ההשפעה של הלא דתיים. היא גם מונעת כעת ועלולה למנוע גם להאם חוגים דתיים יתכן רציניים מלבצעטק אלעג-הדד-הזאת-אולי-אפשרית-לעבר-במצאאות

של השפעה חינוכית ממושכת, מעט עולים זמן רב לכולם בקיבוץ, וכן של עמדה מונופולית של תנועתנו. במציאות הנוכחית, נדמה לי, שזה חייב להביא לידי עזיבת בארץ כשהסיסמה היא — זהה. אולי יוכל הדבר להביא לידי הצטרפות של מגשימים לקיבוצי הפועל המזרחי ובסופו של דבר לידי יצירת תנועת הפועל המזרחי כאן, שתנאי עבודתה כאן לאין ערוך יותר קלים משלנו. אבל זה יעמיד אז את תנועתנו גם בחור תנועה לא דתית מובהקת ויטנור כפינה אח הדורך להמוני נוער, אף אלה הדתיים למחצה ואף פחות מכך. תישאר לנו, לפי הערכתי, שכבה דקה מאד. לדעתי, הפתרון היחיד הוא להח בתוך הקיבוץ המאוחד אפשרות ליצירת נסיון של גרעין דתי, שיקבל קודם כל את הכשרותו ברגבים בתנאים של מטבת עצמאי. יתכן שההתפתחות תביא אותם שם לנטיגה מהצדדן הזה. אבל אז זה יהיה על אחרייתם של האנשים עצמם והקיבוץ — עשה את שלו. בחינוך הנוער כאן, זה אפשר לנו להוסיף סתנועה ששואפת לפתרון שלם ואמיתי לחבריה הדתיים.

הייתי רוצה להעלות את דעתנו ככמה ענינים: סמיני עולמי: דעתנו היא שלמרות קשיי השפה אין להפריד ולקיים שני סמינרים. סמיני אחד מכטיח כוח יותר רב לביצוע, משלהת יותר חשובה מן הארץ, יחד עבודת יותר חוויה של הכוח הדתי-גוונית של התנועה, ביחוד לגבי החלק הצרפתי של תנועתנו העולמית קיים בוודאי הצורך להוציאן מצמצום וחדי-צדדיות בעזרת הפגישה עם יסודות אחרים לגמרי. אם תקיים סמיני עולמי, יש לבנותו בחלקו הראשון, בעיקר, על לימוד עברית, על הפעולות המעשיות והמידת מה על הוצאות נפרדות לחשיכות לשון שונות (הופעם מספר רציני של דוברי צרפתית יצורק בחלק זה גם פעולות בשפה זו), בחלק השני יש לרכז את מרבית ההוצאות בשפה העברית — ובאם זה יהיה בלתי נמנע, יש לאפשר תרגום לשפות העיקריות. אנתנו מציענו נעשה את כל המאמצים על מנת לשמך כסמיני מקסימום של חברים מוכשרים ולהיכנס במידת האפשר מבחינת יריעת הלשון.

פיסומים: הנוט נתקלים בכל צעד ושעל בצורך בחומר בצרפתית ככתב, בלי פיסומים רבים אין כאן לקיים חיי תנועה רציניים בארצות בעלות טיפוס רבים ומפוזרים, שאינם מסוגלים עדיין לפעולה עצמאית ואין שליח מגיע אליהם אלא

שליחות לגולה 1945-1948

1989

יד שבנקין
בית לוחמי הגיטאות
הוצאת הקיבוץ המאוחד